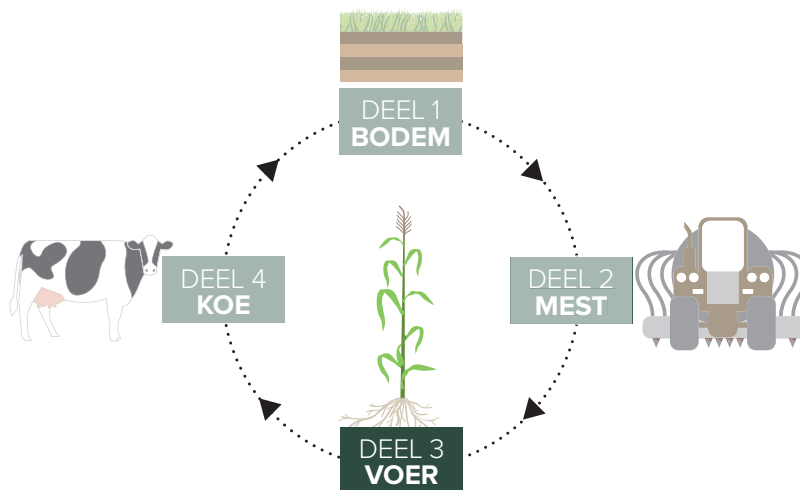

Landbouwminister Carola Schouten wil dat de Nederlandse boer gaat excelleren in kringlooplantbouw. Maar wat betekent dat in de praktijk? In een vierdelige serie zoekt Veeteelt het antwoord, in samenwerking met onder meer adviesbureau Boerenverstand.

Deel 3: voer

Eerst ruiken, voelen en kijken, dan pas rekenen

De melkproductie per koe is niet leidend voor een kringloopboer. Het rantsoen van zijn koeien bestaat vooral uit eigen voer.

De benutting van eigen (ruw)voer staat voorop. En dat begint niet met een rantsoenberekening op de laptop.

TEKST TIJMEN VAN ZESSEN

‘Ik denk dat kringlooplantbouw vooral betekent dat je met een beperkte input een optimale output realiseert. Dat wil zeggen dat je de koe laat eten van producten die je als boer zelf kan telen of die voor de humane consumptie niet – of niet meer – geschikt zijn’, vertelt Wim van de Geest. Hij is onafhankelijk bedrijfsadviseur bij K&G advies. ‘In de gangbare advisering aan melkveehouders zijn we gewend om veel graan en maïsmeel in rantsoenen op te nemen. Dat melkt lekker, maar er is steeds meer weerstand om grondstoffen die geschikt zijn voor humane consumptie, aan dieren te voeren.’

Eigen voer benutten

Van de Geest realiseert zich dat de melkveehouderij op dit moment al veel restproducten als bierbostel, persulp of aardappelsnippers gebruikt. Maar hij meent dat dit kan toenemen door met akkerbouwers samen te werken. Die zouden voederbieten of ccm kunnen telen om zo het eigen ruwvoer bij de melkveehouder beter te benutten. Hij komt te veel bedrijven tegen die tussen de 25 en 40

kilo krachtvoer per 100 kilo melk in de koe stoppen, terwijl er ruwvoer overblijft. Kringloopgericht voeren betekent eerst het eigen voer benutten, ook als de productie per koe daarmee tijdelijk een tandje terug moet. ‘Waarom een maximale melkproductie nastreven, als een meer optimale productie rendabeler is?’, vraagt de adviseur zich af. Hij ziet regelmatig rantsoenen en de bijbehorende financiële resultaten van melkveehouders. Van de Geest vindt het verstandiger als boeren het rantsoen in de context plaatsen van de intensiteit van hun bedrijf. Als vuistregel hanteert hij dat de productie per koe idealiter op de helft zit van de intensiteit, het aantal kilo’s melk per hectare. Op een intensief bedrijf met 20.000 kilo melk per hectare is een productie van 10.000 kilo melk per koe optimaal. Op dit bedrijf ligt het voor de hand dat er aangekocht voer nodig is en kan de veehouder een passend product zoeken om een hogere productie waar te maken. Een extensiever bedrijf met 15.000 kilo melk per hectare heeft als het goed is beperkt(er) krachtvoer nodig. Daar is het lucratiever om tussen de 7500 en 8000 kilo melk per koe te melken.

Van de Geest: ‘Veehouders stellen de melkproductie vaak als primair doel, terwijl deze feitelijk een resultante is van alle productiefactoren op het bedrijf. Denk aan veeverzorging, kwaliteit van het ruwvoer, balans tussen energie en eiwit.’

Compleet product oogsten

Balans, daar draait het dus om. Een kringlooprantsoen bevat minimaal twee soorten krachtvoer, stelt Van de Geest. ‘Twee soorten om te kunnen sturen met energie en eiwit.’ Als kringloopboer zoek je ook naar balans in het ruwvoer, bijvoorbeeld door een droge eiwitrijke naajaarsnede te maken. Die past goed naast een energierijke maïskuil of een structuurrijkere derde snede. Zo bespaar

Erik Smale: 'Elke kilo grasbrok bespaart me halve kilo soja'

'Ik focus niet op een bepaald productieniveau per koe, mijn doel is om zo veel mogelijk voer van eigen grond in de koe te krijgen. Veel collega-veehouders willen net wat meer liters uit hun koeien halen dan wat optimaal of efficiënt is. Maar heb je de wereld aan ruwvoer, dan kun je beter wat minder melk per koe nastreven. Die 10.000 kilo melk per koe red je toch niet zonder veel krachtvoer aan te slepen.' Aan het woord is Erik Smale uit Joppe. Voor zijn veestapel van 160 melkkoeien en 80 stuks jongvee heeft hij 120 hectare landbouwgrond beschikbaar.

Smale is zelfvoorzienend in zijn voerbalans en als boer – zo ziet hij zichzelf – heb je dan de uitdaging om zo veel mogelijk krachtvoer te

vervangen door producten die je zelf kunt telen. 'Ik kan wel gras verkopen, maar dat levert in een doorsnee jaar niets op', legt Smale uit. Twintig hectare bestemt hij voor de teelt van mais en vier hectare maakt hij vrij voor voederbieten. 'Met voederbieten stimuleer je de gehalten en het gewas levert per hectare meer vem dan snijmais. Daarnaast is het erg smakelijk en goed bestand tegen droogte.'

Per 100 kilo melk voert Smale niet meer dan 18 kilo krachtvoer. Eiwitrijk (najaars)gras laat hij in een grasbrok verwerken. Te duur? 'Dat hangt af van de kwaliteit van het gras. De brok die ik dit najaar liet maken, bevat 200 gram ruw eiwit. Elke kilo grasbrok bespaart

me een halve kilo soja van 400 gram ruw eiwit, en eigenlijk iets meer, want eiwit uit gras is hoogwaardiger dan eiwit uit soja. De aminozurensamenstelling lijkt namelijk meer op die van melk, dus heb je er minder van nodig.'

je volgens Van de Geest op de aankoop van soja of raap-schroot en maak je eigen eiwit in het gras tot waarde.

Mest moet smeug zijn

Frank Verhoeven, adviseur namens Boerenverstand, is het met Van de Geest eens. Het gaat volgens hem om de benutting van het eiwit dat voorhanden is, niet om een maximaal eiwitgehalte in de kuil. Een ruweiwitgehalte van 16,5 procent is voor een eerste snede al prima. 'En houd het simpel. Maak een kuil die niet te snel is. Dus niet te vroeg maaien, maar ook niet te laat. Dan oogst je een compleet product. Kneuzen en hakselen is dan overbodig en je kunt zelfs prima zonder mais. Het idee dat een koe zonder mais niet gezond blijft, is bizar. Mais is

een correctie geweest op te kort maaien, op kuilen met een ruweiwitgehalte van 20 procent.'

Een kringloopboer begint bij het beoordelen van zijn rantsoen bij de mest. 'Als de mest goed verteert, blijft de drogestofopname van de koe op peil', weet Van de Geest. Mest moet smeug zijn van structuur. Een hulpmiddel om de mest te beoordelen is zichtbaar in figuur 1. Frank Verhoeven legt uit dat het er om gaat in het midden van de figuur uit te komen. 'Een kringloopboer voelt, ruikt en kijkt naar zijn voer. Door in het ruwvoer te knijpen check je de aannames op de kuiluitslag. Zeker de verteringscoëfficiënt kan in een kuil variëren.' Een kringloopboer rekent aan zijn rantsoen, dat zeker. Maar pas nadat hij het voer en de mest heeft gezien. |

Figuur 1 – Hulpmiddel bij beoordeling van mest en het zoeken van een passend voedermiddel (midden is optimaal) (bron: Boerenverstand)

